

TEMA

barbara demick

není co závidět

OBYČEJNÉ ŽIVOTY V SEVERNÍ KOREJI

TEMA

Barbara Demicková

Není co závidět

barbara demicková

není co závidět

OBYČEJNÉ ŽIVOTY V SEVERNÍ KOREJI

Copyright © 2009 by Barbara Demick
Translation © Eva Lee, 2014
Epilogue © Vladimír Pucek, 2014
Cover and layout © Lucie Mrázová, 2014

ISBN 978-80-7473-201-0 (PDF)

Pro Nicholase, Gladys a Eugena

SEVERNÍ KOREA

0 100
míle
0 100
kilometry

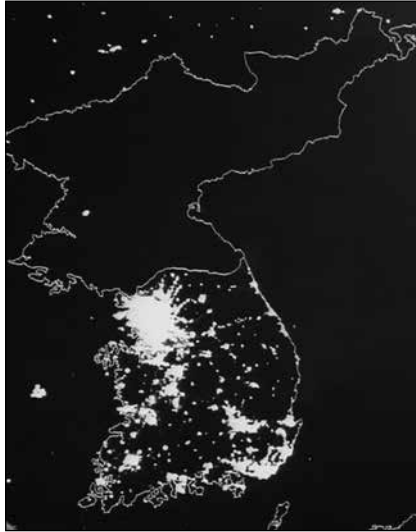
Předmluva

V roce 2001 jsem se přestěhovala do Soulu jako zpravodajka deníku *Los Angeles Times* v Jižní i Severní Koreji. V té době bylo pro americké novináře nesmírně těžké Severní Koreu navštívit. Poté, co jsem se do země konečně dostala, jsem zjistila, že novinářská práce se tam téměř nedá dělat. Západním novinářům byli přiděleni „průvodci“, jejichž úkolem bylo zabránit veškeré neautorizované komunikaci a zajistit, aby návštěvníci dodržovali předem pečlivě připravený program prohlídky monumentů. S obyčejnými lidmi nebylo dovoleno navazovat kontakt. Na fotografiích i v televizi se Severokorejci jeví jako automaty pochodující parádním krokem ve formaci na vojenských přehlídkách nebo provádějící hromadnou gymnastiku na počest vedení země. Při prohlížení fotografických záběrů jsem se nepřestávala ptát, co se asi skrývá za těmi prázdnými výrazy.

V Jižní Koreji jsem se začala stýkat s lidmi, kteří ze Severní Koreje uprchli na jih nebo do Číny, a postupně se mi začal vyjevovat pravdivý obraz života v Korejské lidově demokratické republice. Napsala jsem sérii článků do *Los Angeles Times*, ve kterých jsem se soustředila na lidi původem z Čchongdžinu, města ležícího v nejsevernějších končinách země. Říkala jsem si, že když budu mluvit s mnoha lidmi o jednom místě, bude snadnější ověřit potřebná fakta. Chtěla jsem také, aby šlo o místo dostatečně vzdálené od načančaných pamětihodností, které severokorejský režim ukazuje zahraničním návštěvníkům – a to i v případě, že budu psát o lokalitě, která pro mě bude nedostupná. Čchongdžin je třetí největší město Severní Koreje a jedno z míst, na které dolehly nejtěživěji důsledky hladomoru v devadesátých letech minulého století. I toto město je pro cizince téměř úplně uzavřené. Měla jsem štěstí, že jsem potkala mnoho úžasných lidí z Čchongdžinu, kteří byli ochotni mluvit o sobě a věnovat mi svůj čas. Tato kniha vyrostla z oné původní série článků.

Kniha je založena na rozhovorech, které jsem vedla se Severokorejci po dobu sedmi let. Změnila jsem jen některá jména, abych chránila ty, kteří v Severní Koreji stále žijí. Všechny dialogy jsou napsány podle vzpomínek jedné nebo více zúčastněných osob. Snažila jsem se maximálně doložit příběhy, které jsem vyslechla, a zasadit je do kontextu veřejně známých událostí. Popisy míst, která jsem osobně nenavštívila, pocházejí z informací uprchlíků, z fotografií a videí. Severní Korea zůstává natolik neproniknutelnou zemí, že by bylo bláznovství tvrdit, že jsem vše popsala správně. Doufám, že jednoho dne se Severní Korea otevře světu a bude možné posoudit, co se v této zemi opravdu stalo.

Ruku v ruce temnotou

Satelitní záběr Severní a Jižní Koreje v noci

Když se podíváte na satelitní snímky Dálného východu v noci, uvidíte na nich podivnou černou skvrnu. Ta temná oblast je Korejská lidově demokratická republika.

Hned vedle ní jasně září prosperující Jižní Korea, Japonsko a dnes už i Čína. I z dálky stovek kilometrů vidíme jako malé bílé tečky billboardy, světla aut a pouličního osvětlení, neony řetězců rychlého občerstvení – symboly člověka jedenadvacátého století, který spotřebovává elektrickou energii při veškeré své činnosti. A pak, uprostřed této oblasti, ostrov temnoty bezmála velikosti Velké Británie. Je nepochopitelné, že se země s třiadvaceti miliony obyvatel může jevit jako oceán. Pustá a prázdná. Prostě jako by nebyla.

Severní Korea takto zčernala na počátku devadesátých let. Po rozpadu Sovětského svazu, který zásoboval svého dávného komunistického spojence levným palivem, se těžkopádné a nevykonné severokorejské hospodářství zhroutilo. Elektrárny zrezivěly. Světla zhasla. Vyhladovělí lidé rozkradli kousky měděného drátu z elektrického vedení, aby je vyměnili za jídlo. Když se slunce schová za horizont, na krajinu padne soumrak a malé příkrčené domy pohltní temnota. Se setměním zmizí celé vesnice. Dokonce i v některých částech oné výkladní skříň jménem Pchjongjang můžete jít v noci hlavní ulicí, aniž byste po stranách viděli budovy.

Když se lidé zvenčí dívají do té prázdnoty, kterou je dnešní Severní Korea, vybaví se jim zapadlé vesnice v Africe či v jihovýchodní Asii, kam dosud civilizace v podobě elektřiny nedorazila. Ale Severní Korea není rozvojovou zemí; je to stát, který dříve patřil do vyspělého světa. Podél každé větší severokorejské silnice najdete připomínky toho, co země měla a ztratila – jako kostlivci tam visí zbytky rezivějícího elektrického vedení, které kdysi pokrývalo celou zemi.

Severokorejci, kterým je dnes kolem padesátky, si dobře pamatují dobu, kdy měli víc elektřiny (a taky jídla) než jejich proameričtí bratřanci v Jižní Koreji; tuto skutečnost umocňuje pocit potupy, že teď musí trávit večery ve tmě. Spojené státy nabídly Severní Koreji v devadesátých letech pomoc s dodávkami energie výměnou za ukončení programu jaderného zbrojení. Dohoda však padla poté, co Bushova administrativa obvinila Severní Koreu z nedodržování slibů. Severokorejci snášejí temnotu s hořkostí a stále z ní viní sankce ze strany Spojených států. Večer si nemohou číst. Nemohou se dívat na televizi. „Bez elektřiny nemáme žádnou kulturu,“ vyčetl mi jednou jeden statný severokorejský hlídač.

Ovšem temnota má i své výhody. Zvláště pokud právě dospíváte a chodíte s někým, s kým byste neměli.

Když jdou dospělí spát, což bývá v zimě už v sedm hodin večer, je vcelku snadné vytratit se nepozorovaně z domu. Tma poskytuje soukromí a svobodu, které jsou v Severní Koreji stejně nedostatkovým

zbožím jako elektřina. Jakoby zahaleni do kouzelného pláště můžete podnikat cokoli, aniž byste se museli obávat zvědavých pohledů rodičů, sousedů nebo tajné policie.

Poznala jsem mnoho Severokorejců, kteří mi vyprávěli, jak si temnotu oblíbili, ale nejvíce mě oslovil příběh jedné dospívající dívky a jejího chlapce. Bylo jí dvanáct let, když potkala onoho mladíka, který byl o tři roky starší a bydlel v sousedním městě. Její rodina byla v komplikovaném společenském systému Severní Koreje situovaná velmi nízko. Být spolu vidění na veřejnosti by poškodilo jeho kariéru a vyhlídky stejně jako její pověst ctnostné dívky. Proto se scházeli pouze po setmění a vyráželi na dlouhé procházky. Nic jiného se stejně dělat nedalo – když spolu začátkem devadesátých let začali vážně chodit, nefungovaly už kvůli nedostatku elektřiny restaurace ani kina.

Šli se vždycky po večeri. Dívka instruovala svého přítele, aby neklepal na hlavní dveře – to aby se vyhnuli otázkám starších sester, mladšího bratra a zvědavých sousedů. Bydleli všichni namačkáni v dlouhé úzké budově, za kterou bylo sociální zařízení používané tuctem rodin. Domy oddělovala od silnice bílá zeď sahající zhruba do výšky očí. Hoch si našel za zdí místo, kde si ho po setmění nemohl nikdo všimnout. Hluk mytí nádobí nebo sousedů cestou na záchod jeho kroky přehlušil. Čekal na svou dívku dvě i tři hodiny. To neznamenalo nic. Život v Severní Koreji má pomalejší tempo.

Dívka se objevila, jakmile se jí podařilo vyklouznout z domu. Když vyšla ven, nejprve chvíli zírala do tmy, protože chlapce neviděla, ale cítila, že tam je. Líčením se nezdržovala – ve tmě není potřeba. Někdy měla na sobě cudnou školní uniformu: modrou sukni pod kolena, bílou halenku a červený šátek, všechno ze šustivého syntetického materiálu. Byla natolik mladá, že se ještě netrápila tím, jak vypadá.

Nejprve kráčeli v tichosti, postupně začali šeptat, a když vyšli z vesnice, mohli se v temnotě úplně uvolnit a bavit se normálně. Také si napřed udržovali odstup, a teprve když si byli jisti, že je nikdo nemůže vidět, přiblížili se k sobě.